

АКСІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Недосека А. М., студ. гр. ПР-01,
Таценко Н. В., к. філол. н., доц. СумДУ

Фразеологізми не лише називають предмети дійсності, вони також є засобом, призначеним для вираження різноманітних оцінних відношень мовця до того, що відбувається навколо нього чи в його внутрішньому світі. Оцінні значення являють собою інтерпретацію абстрактних оцінних смислів, сукупність яких створює ментальний простір народу; в ньому, з одного боку, відображена реальна дійсність, а з іншого – сформована специфічна ціннісна картина світу.

Відносно новою проблемою, пов'язаною з вивченням фразеологічних одиниць, є визначення зв'язку семантики фразеологізмів з оцінкою.

Фразеологічні одиниці на позначення поведінки людини являють собою одну із найбільш уживаних груп фразеологічного складу будь-якої мови. Ця група фразеологічних одиниць складає значну частину і в системі англійської мови. Їй характерна семантична та структурна своєрідність. Фразеологізми цієї групи яскраво виражають специфічну оцінку навколишнього світу і людини в цьому світі. Важливість аналізу подібних фразеологізмів не можна недооцінювати, адже соціальна поведінка являє собою сукупність або, скоріше, упорядкованість багатьох таких сторін індивідуальної поведінки, котрі пов'язані з культурними нормами.

Тією мірою, якою оцінка детермінована властивостями об'єкта позамовної дійсності, відбитими у свідомості людини і фіксованими у значенні мовного знака, вона носить об'єктивний характер, що знаходить своє вираження у функціонуванні оцінного найменування, у словниковому визначенні, у словниковому коментарі або словникових оцінних примітках.

Важливою ознакою фразеологічного значення слугує оцінне значення, яке притаманне багатьом фразеологізмам англійської мови. Оцінне значення в різних структурах фразеологізмів проявляється по-різному. Під оцінним значенням розуміється позитивна чи негативна характеристика обличчя чи предмета з точки зору його стійких, постійних якостей, а не випадкових чи тимчасових.

Необхідно розрізняти фразеологізми з власним оцінним значенням і з оцінним вживанням. Фразеологізми власне оціночного

значення володіють цією особливістю постійно, незалежно від умов контексту.

В англійській художній літературі часто вживаються фразеологізми на позначення розумових здібностей людини. Вони можуть мати як позитивну, так і негативну оцінку. Наприклад, англійське прислів'я *“Two heads are better than one, even if one is a cabbage head.”* має негативне значення. Словник подає таке значення фразеологізму *cabbage head* – *a very stupid and silly person*. Фразеологізм *cabbage head* має негативну оцінку розумових здібностей людини. Зі змісту фразеологізму зрозуміло, що голова людини пуста, схожа на качан капусти й у скрутному становищі не зможе дати ради.

Фразеологічна одиниця *nutty as a fruitcake* має таке словникове значення – *crazy*. У прикладі *“She’s nutty as a fruitcake. She won’t let us go”* вона несе негативне значення, так як про людину говорять, що вона несповна розуму. У будь-якому разі цей фразеологізм буде мати таке значення, адже його семантика залишається такою незалежно від контексту.

Для того, щоб підкреслити розумові здібності героя, автор використовує фразеологізми з позитивною оцінкою, як, наприклад, у реченні *“You are an older hand at this than I thought you were”*. Фразеологізм *old hand* має таке словникове значення – *someone who has done a particular job or activity for a long time and who can do it very well*. Ця фразеологічна одиниця має позитивну оцінку, так як вживається для схвалення позитивної риси характеру.

У реченні *“She’s got pots of money and she kept banging on about how much it cost.”* фразеологізм *to bang on* має таке словникове значення – *to talk about something for a long time, especially in a way that is boring to other people*. Тож є очевидним, що оцінка даного висловлювання має негативне значення. Мовець вважає розмову свого співбесідника пустою, нудною і нецікавою. Тобто поведінка людини, якої стосується це висловлювання є дратівливою.

Фразеологізми вживаються на позначення позитивних чи негативних рис характеру людини. Наприклад, у реченні *“He was one of those mean scroungers who grabbed a yard when you gave him an inch.”* актуалізовано контекстуальний трансформ базової фразеологічної одиниці *give him an inch and he will take a mile (a yard, an ell)*. Цю фразеологічну одиницю можна перекласти таким чином: *дай йому палець – він і руку відкусить*. Фразеологізми дуже вдало можуть передати експресивність вираження почуттів мовця. Замість

того, щоб назвати людину просто жадібною, автор використовує цілу синтаксичну конструкцію, яка містить в собі яскраво виражену негативну семантику.

Доброта – найкраща чеснота людини, тому для вираження цієї якості, автори в основному вживають фразеологізми. У реченні “*He is so gentle. He would never hurt a fly*” фразеологічна одиниця *not hurt a fly* має значення *not ever injure or upset anyone or anything*. Тобто цей фразеологізм надає позитивній рисі характеру відповідну оцінку.

Позитивною рисою характеру є також сміливість. Для її позначення автори використовують велику кількість фразеологізмів, які, безумовно, мають позитивну оцінку. Наприклад, у реченні “*I have always found it difficult to talk to my boss but tomorrow I will have to beard the lion in his den when I go to ask for a better job.*” вжито фразеологізм *to beard the lion in his den*, який має значення *to confront someone on his or her own territory*. Цей фразеологізм допомагає надати герою таких рис, як сміливість та наполегливість.

Позитивну оцінку також мають фразеологізми, які підкреслюють таку рису характеру людини, як працьовитість. У реченні “*Max and his daughter went at it hammer and tongs, and when poor Tilly tried to intervene they both told her roughly to shut up*” вжито фразеологізм *hammer and tongs*, який має значення *with tremendous energy or effort, vigorously*. Він допомагає підкреслити терпеливість та працьовитість героя.

У реченні “*You’re enough to try the patience of an oyster.*” фразеологізм *to try the patience of an oyster* вживається для підкреслення негативної риси характеру. Цей фразеологізм має таке словникове значення – *to extremely annoy somebody*. Фразеологічна одиниця ця на позначення негативної риси характеру має, відповідно, негативну оцінку.

Варто зазначити, що не всі фразеологічні одиниці можуть мати однозначну оцінку. Залежно від контексту один і той же фразеологізм може набувати різних аксіологічних характеристик, а інколи навіть і не мати жодних. У реченні “*Rebus hadn’t seen much at Craigmillar to justify Bairn’s hardman rep; he was a regular soldier, a form-filler and by-the-book investigator*” вжито базову фразеологічну одиницю *by the book*, яка має значення *following the rules exactly*. Оцінку цій фразеологічній одиниці може надати лише сам автор, адже невідомо, чи то позитивна, що герой керується лише вказівками з книжок, чи то негативна.

Фразеологія надає винятково багатий матеріал для вивчення аксіологічних закономірностей та аналізу зафіксованих у мові стратегій оцінювання, оскільки фразеологізм сам по собі вже містить великий об'єм додаткової інформації про характер вчинків або поведінки людини. Таким чином, вияв аксіологічного потенціалу фразеологічної одиниці є вельми важливим для фразеології як науки.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 35-38.